

PGS.TS. ĐÌNH TRỌNG THỊNH

HỌC VIỆN TÀI CHÍNH

TÀI CHÍNH QUỐC TẾ

NHÀ XUẤT BẢN TÀI CHÍNH

Hà Nội - 2010

LỜI NÓI ĐẦU

Hoạt động tài chính quốc tế là một lĩnh vực rộng lớn, có liên quan tới hầu hết các chủ thể của đời sống kinh tế - xã hội với rất nhiều các quan hệ tài chính - tiền tệ phong phú và phức tạp. Trong bối cảnh hội nhập kinh tế quốc tế ngày càng sâu rộng và toàn diện của các nền kinh tế quốc gia vào nền kinh tế thế giới, hoạt động tài chính quốc tế có một vị trí ngày càng quan trọng trong hoạt động tài chính của mọi chủ thể kinh tế. Điều đó đòi hỏi mọi cán bộ kinh tế, cán bộ tài chính - kế toán phải nắm bắt, hiểu và triển khai được các nghiệp vụ tài chính quốc tế nhằm đáp ứng các hoạt động trong nền kinh tế hội nhập của các chủ thể kinh tế khác nhau.

Đứng trước yêu cầu đó, Bộ Giáo dục và Đào tạo đã quy định môn học Tài chính quốc tế là một môn học bắt buộc trong chương trình khung đào tạo cán bộ kinh tế của các trường đại học, cao đẳng trong cả nước. Tuy nhiên, do đây là một lĩnh vực tương đối mới mẻ cả ở Việt Nam và cả trong nền kinh tế thế giới nên việc giảng dạy và nghiên cứu còn gặp rất nhiều khó khăn.

Cuốn sách Tài chính quốc tế xuất bản năm 2006 đã giúp các sinh viên và các nhà nghiên cứu có một tài liệu tham khảo hữu ích trong quá trình tiếp cận môn học Tài chính quốc tế. Cuốn sách đã nhận được sự quan tâm rộng rãi của nhiều nhà khoa học, các nghiên cứu sinh, cao học viên và sinh viên ở các trường đại học, các trường cao đẳng và các viện nghiên cứu trong cả nước. Nhiều trường đại học và cao đẳng đã sử dụng cuốn sách làm giáo trình chính thức trong giảng dạy và nghiên cứu.

Với những nội dung chủ yếu và cơ bản nhất về Tài chính quốc tế như một môn học nghiệp vụ bổ trợ với khoảng 60 tiết giảng cho các sinh viên khối kinh tế, nhằm trang bị những hiểu biết cơ bản nhất về lý luận và kinh nghiệm thực tiễn của hoạt động Tài chính quốc tế, giúp các sinh viên kinh tế và các bạn quan tâm nhận thức được cơ sở và cơ chế của việc khai thác và sử dụng các nguồn tài chính trong quan hệ quốc tế, từ đó thực hiện các hoạt động của mình có hiệu quả, phục vụ sự nghiệp xây dựng và phát triển nền kinh tế đất nước.

Nội dung của cuốn sách được chia thành 7 chương với những vấn đề chung về tài chính quốc tế, xác định tỷ giá hối đoái và xác lập cán cân thanh toán, các nghiệp vụ của thị trường tài chính quốc tế, đầu tư quốc tế của các tổ chức kinh tế, tài chính các công ty xuyên quốc gia, tài trợ quốc tế của Chính phủ, thuế quan và liên minh thuế quan, các hoạt động chính của các tổ chức tài chính quốc tế chủ yếu. Trong cuốn sách này đã cố gắng đưa vào các công thức, các nghiệp vụ cơ bản và dễ hiểu nhất về Tài chính quốc tế nhằm giúp người đọc có được các tiếp cận ban đầu với một lĩnh vực rất sôi động và rất phức tạp - hoạt động tài chính quốc tế.

Để đáp ứng nhu cầu tham khảo, nghiên cứu và học tập của sinh viên, cao học viên, nghiên cứu sinh và các bạn quan tâm, xin trân trọng giới thiệu cuốn sách Tài chính quốc tế năm 2010. Mặc dù đã cố gắng chỉnh sửa và cập nhật, nhưng do hạn chế về thời gian và năng lực, cuốn sách không thể tránh khỏi các sơ suất. Rất mong nhận được các ý kiến đóng góp của các nhà khoa học và bạn đọc quan tâm để hoàn thiện và nâng cao nội dung cuốn sách.

Xin chân thành cảm ơn.

TÁC GIẢ

PGS.TS. Đinh Trọng Thịnh

MỤC LỤC

	<i>Trang</i>
Lời nói đầu	3
Chương 1	
NHỮNG VẤN ĐỀ CHUNG VỀ TÀI CHÍNH QUỐC TẾ	5
1.1. Sự hình thành và phát triển của tài chính quốc tế	5
1.1.1. Cơ sở hình thành quan hệ tài chính quốc tế	5
1.1.2. Vài nét quá trình phát triển của tài chính quốc tế	8
1.2. Khái niệm, đặc điểm tài chính quốc tế	11
1.2.1. Khái niệm	11
1.2.2. Đặc điểm tài chính quốc tế	13
1.3. Vai trò của tài chính quốc tế	16
1.3.1. Công cụ khai thác nguồn lực nước ngoài	16
1.3.2. Thúc đẩy hội nhập kinh tế quốc gia nhanh chóng hội nhập vào nền kinh tế thế giới	17
1.3.3. Tạo cơ hội nâng cao hiệu quả sử dụng các nguồn lực tài chính nội tại của từng quốc gia	18
1.4. Nội dung (cấu thành) của tài chính quốc tế	18
1.4.1. Theo các quan hệ tiền tệ quốc tế	18
1.4.2. Theo các quỹ tiền tệ	20
1.4.3. Theo các chủ thể tham gia hoạt động tài chính quốc tế	21

1.4.4. Từ các yếu tố kinh tế vĩ mô	23
1.4.5. Các yếu tố thị trường	23
1.5. Tổng quan về môn học tài chính quốc tế	23

Chương 2

XÁC ĐỊNH TỶ GIÁ HỐI ĐOẠI VÀ XÁC LẬP CÁN CÂN TTQT	25
2.1. Hệ thống tiền tệ quốc tế	25
2.1.1. Sự hình thành và phát triển của hệ thống tiền tệ quốc tế	25
2.1.2. Các hệ thống tiền tệ quốc tế chủ yếu	28
2.2. Xác định tỷ giá hối đoái và chính sách điều hành tỷ giá	34
2.2.1. Tỷ giá, phương pháp xác định tỷ giá, các nhân tố ảnh hưởng tới tỷ giá	34
2.2.2. Chế độ tỷ giá	50
2.2.3. Chính sách điều hành tỷ giá hối đoái (chính sách tỷ giá)	53
2.3. Xác lập cán cân thanh toán quốc tế	55
2.3.1. Định nghĩa và vai trò của cán cân thanh toán quốc tế	55
2.3.2. Nội dung và cách xác lập cán cân thanh toán quốc tế	58

Chương 3

CÁC NGHIỆP VỤ CỦA THỊ TRƯỜNG TÀI CHÍNH QUỐC TẾ	67
3.1. Sự hình thành và vai trò của thị trường tài chính quốc tế	67
3.1.1. Sự hình thành và quá trình phát triển của thị trường tài chính quốc tế	67
3.1.2. Phân loại thị trường tài chính quốc tế	71
3.2. Các nghiệp vụ chủ yếu của thị trường tiền tệ quốc tế	75
3.2.1. Đặc điểm của thị trường tiền tệ quốc tế	75

3.2.2. Các nghiệp vụ chủ yếu của thị trường tiền tệ quốc tế	76
3.3. Các nghiệp vụ chủ yếu của thị trường vốn quốc tế	95
3.3.1. Các nghiệp vụ chủ yếu của thị trường trái phiếu quốc tế	96
3.3.2. Các nghiệp vụ của thị trường cổ phiếu quốc tế	99

Chương 4

ĐẦU TƯ QUỐC TẾ CỦA CÁC TỔ CHỨC KINH TẾ VÀ TÀI CHÍNH CÔNG TY XUYÊN QUỐC GIA

4.1. Những vấn đề chung về đầu tư quốc tế của các tổ chức kinh tế	103
4.1.1. Khái niệm về đầu tư quốc tế của các tổ chức kinh tế	103
4.1.2. Một số vấn đề chung về đầu tư quốc tế của các tổ chức kinh tế	104
4.2. Một số tác nghiệp trong đầu tư trực tiếp quốc tế của các tổ chức kinh tế	106
4.2.1. Đầu tư trực tiếp quốc tế của các tổ chức kinh tế	106
4.2.2. Quy trình thực hiện đầu tư trực tiếp quốc tế của các tổ chức kinh tế	113
4.2.3. Một số vấn đề về đầu tư trực tiếp của các tổ chức kinh tế tại Việt Nam	116
4.3. Đầu tư quốc tế gián tiếp của các tổ chức kinh tế	126
4.3.1. Các hình thức đầu tư quốc tế gián tiếp của các tổ chức kinh tế	126
4.3.2. Đầu tư quốc tế gián tiếp của tổ chức kinh tế qua đầu tư chứng khoán	128
4.3.3. Đầu tư quốc tế gián tiếp của tổ chức kinh tế qua hình thức tín dụng	132

4.4. Một số vấn đề về tài chính công ty xuyên quốc gia (TNC)	133
4.4.1. Sự phát triển của các công ty xuyên quốc gia	133
4.4.2. Nguồn vốn của các TNCs	135
4.4.3. Chu chuyển vốn của các TNCs	142

Chương 5

TÀI TRỢ QUỐC TẾ CỦA CHÍNH PHỦ

5.1. Nội dung và ý nghĩa của khoản tài trợ quốc tế cho Chính phủ	155
5.1.1. Nội dung các khoản tài trợ quốc tế cho Chính phủ	155
5.1.2. Ý nghĩa các khoản tài trợ quốc tế cho Chính phủ	157
5.2. Nghiệp vụ vay nợ quốc tế của Chính phủ	160
5.2.1. Các loại vay quốc tế của Chính phủ	160
5.2.2. Nghiệp vụ vay thương mại quốc tế của Chính phủ	161
5.2.3. Nghiệp vụ vay quốc tế ưu đãi của Chính phủ	166
5.2.4. Quản lý nợ nước ngoài của Chính phủ	182
5.3. Viện trợ quốc tế không hoàn lại cho Chính phủ	192
5.3.1. Viện trợ ODA	192
5.3.2. Viện trợ quân sự	193
5.3.3. Cứu trợ nhân đạo	193
5.3.4. Quản lý, sử dụng viện trợ không hoàn lại	194
5.4. Thực hiện tài trợ quốc tế từ Chính phủ	195
5.4.1. Lý do các Chính phủ thực hiện tài trợ quốc tế	195
5.4.2. Tình hình tài trợ quốc tế của một số Chính phủ	197

5.5. Vài nét chính về tình hình vay nợ và tài trợ ở Việt Nam	198
5.5.1. Về tình hình vay nợ ở Việt Nam	198
5.5.2. Tài trợ quốc tế của Chính phủ Việt Nam	204

Chương 6

THUẾ QUAN VÀ LIÊN MINH THUẾ QUAN

6.1. Thuế quan	205
6.1.1. Khái niệm và đặc điểm của thuế quan	205
6.1.2. Các dạng thuế quan	208
6.1.3. Phân tích ảnh hưởng của thuế quan	211
6.1.4. Vai trò của thuế quan	218
6.2. Liên minh thuế quan	222
6.2.1. Khái niệm về liên minh thuế quan	222
6.2.2. Vai trò của liên minh thuế quan	225
6.3. Hiệp định tránh đánh thuế hai lần (tránh đánh thuế trùng)	228
6.3.1. Mục tiêu ký kết Hiệp định tránh đánh thuế trùng giữa các nước	228
6.3.2. Nội dung cơ bản của Hiệp định tránh đánh thuế trùng giữa các nước	229
6.4. Những quy định về thuế quan trong các tổ chức kinh tế khu vực và quốc tế	231
6.4.1. Vấn đề liên quan đến thuế quan trong WTO	231
6.4.2. Các vấn đề về thuế quan trong ASEAN	237
6.4.3. Các qui định về thuế quan trong ACFTA	240
6.4.4. Các qui định về thuế quan trong AIFTA	242
6.4.5. Những qui định về thuế quan trong Diễn đàn hợp tác kinh tế Châu Á - Thái Bình Dương (APEC)	243

6.5. Những cải cách về thuế quan khi Việt Nam tham gia hội nhập kinh tế quốc tế	244
6.5.1. Thuế quan của Việt Nam	244
6.5.2. Những nội dung cơ bản về thuế xuất nhập khẩu ở Việt Nam	247
6.5.3. Những hạn chế của thuế xuất nhập khẩu ở Việt Nam	250
6.5.4. Định hướng cải cách thuế xuất nhập khẩu ở Việt Nam giai đoạn 2006 - 2010	251

Chương 7

CÁC NGHIỆP VỤ CHỦ YẾU CỦA MỘT SỐ TỔ CHỨC TÀI CHÍNH QUỐC TẾ

7.1. Sự hình thành, phân loại và vai trò của các tổ chức tài chính quốc tế	253
7.1.1. Sự hình thành các tổ chức tài chính quốc tế	253
7.1.2. Phân loại các tổ chức tài chính quốc tế	256
7.1.3. Vai trò của các tổ chức tài chính quốc tế	257
7.2. Quỹ tiền tệ quốc tế (IMF)	258
7.2.1. Mục tiêu hoạt động của IMF	258
7.2.2. Cơ cấu tổ chức của IMF	260
7.2.3. Nguồn vốn hoạt động của IMF	262
7.2.4. Các hình thức tài trợ của IMF	265
7.3. Nhóm Ngân hàng thế giới (WB)	270
7.3.1. Mục tiêu hoạt động của WB	270
7.3.2. Cơ cấu tổ chức của WB	270
7.3.3. Nguồn vốn của nhóm WB	273
7.3.4. Hoạt động tài trợ của WB	276

7.4. Ngân hàng phát triển Châu Á (ADB)	280
7.4.1. Mục tiêu hoạt động của ADB	280
7.4.2. Cơ cấu tổ chức của ADB	281
7.4.3. Nguồn vốn hoạt động của ADB	282
7.4.4. Hoạt động tài trợ của ADB	284
7.4.5. Quan hệ của ADB và Việt Nam trong thời gian qua	287
7.5. Ngân hàng thanh toán quốc tế (BIS)	289
7.5.1. Mục tiêu hoạt động của BIS	289
7.5.2. Cơ cấu tổ chức của BIS	291
7.5.3. Nguồn vốn hoạt động của BIS	292
7.5.4. Hoạt động của BIS	293